

UWAGI METODYCZNE

Tablice publikacji opracowano na podstawie bilansów stanu i struktury ludności faktycznie zamieszkałej na terenie gminy, sporządzonych przy przyjęciu za bazę wyjściową wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 w podziale administracyjnym z 31 XII 2002 r. oraz danych ze sprawozdawczości bieżącej:

- rejestrów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały;
- sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
- sprawozdawczości biur meldunkowych Urzędów Miast i Gmin – o ludności zameldowanej na pobyt czasowy powyżej 3 miesięcy;
- sprawozdawczości sądów okręgowych – o prawomocnie orzeczonych rozwodach i separacjach.

Informacje o **województwie, podregionach, powiatach i gminach** oraz w podziale na *miasta i wieś* podano w podziale administracyjnym obowiązującym w dniu 31 XII wyszczególnionego roku. Przez „*miasta*” rozumie się obszar położony w granicach administracyjnych tych jednostek, przez „*wieś*” pozostałe terytorium województwa.

Dane prezentowane dla podregionów odpowiadają poziomowi 3 Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), opracowanej na podstawie Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) obowiązującej w krajach Unii Europejskiej. NTS wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 VII 2000 r. (Dz. U. Nr 58, poz. 685) z późniejszymi zmianami. *Podregiony* (poziom 3) grupują jednostki szczebla powiatowego.

Stan i struktura ludności

Przy sporządzaniu bilansów stanu i struktury ludności uwzględniono dane dotyczące:

- zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia i zgony);
- migracji ludności (zameldowania i wymeldowania na pobyt stały z innych gmin i z zagranicy);
- salda ludności zameldowanej na pobyt czasowy ponad 3 miesiące;
- zmian w podziale administracyjnym kraju.

Dane o stanie i strukturze ludności w przekroju terytorialnym opracowano według faktycznego miejsca zamieszkania. Do **ludności faktycznie zamieszkałej** w danej jednostce podziału terytorialnego zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały i faktycznie tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą tam czasowo (zameldowaną w danej jednostce podziału terytorialnego na pobyt czasowy ponad 3 miesiące). Ludność zameldowana na pobyt stały w danej jednostce podziału terytorialnego, ale faktycznie przebywająca w innej jednostce (zameldowana w niej na pobyt czasowy ponad 3 miesiące) ujmowana jest jako ludność faktycznie zamieszkała w tej jednostce podziału terytorialnego, w której jest zameldowana na pobyt czasowy.

Poziom wykształcenia ludności określa najwyższy ukończony poziom kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie i formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczania wykształcenia do określonego poziomu było uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły. W 2002 r. po wprowadzonej w 1999 r. reformie szkolnictwa – wprowadzającej 6-letnią szkołę podstawową i 3-letnie gimnazjum – badaniem poziomu wykształcenia objęto osoby w wieku 13 lat i więcej. Zastosowano następującą klasyfikację poziomu wykształcenia: wyższe, policealne, średnie (zawodowe i ogólnokształcące), zasadnicze zawodowe, podstawowe ukończone, niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego.

Ludność według wieku przedstawiono w podziale na roczniki, pięcioletnie oraz funkcjonalne grupy wieku:

Ekonomiczne grupy wieku:

- wiek przedprodukcyjny - mężczyźni i kobiety w wieku 0 -17 lat,
- wiek produkcyjny - mężczyźni w wieku 18 - 64 lata, kobiety w wieku 18 - 59 lat:
 - wiek mobilny (18 - 44 lata mężczyźni i kobiety),
 - wiek niemobilny (45 - 64 lata mężczyźni i 45 - 59 lat kobiety),
- wiek poprodukcyjny - mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Przez ludność w wieku **nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w wieku **przedprodukcyjnym**, oraz ludność w wieku **poprodukcyjnym**.

Przez ludność w wieku **produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy.

Biologiczne grupy wieku:

Wyróżniono trzy podstawowe najczęściej stosowane grupy:

- 0 - 14 lat - dzieci (młodość demograficzna);
- 15 - 64 lata - dorośli bez osób starszych;
- 65 lat i więcej - osoby starsze (starość demograficzna).

Edukacyjne grupy wieku:

- 3 - 6 wychowanie przedszkolne;
- 7 - 12 kształcenie na poziomie podstawowym;
- 13 - 15 kształcenie na poziomie gimnazjalnym;
- 16 - 18 kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym;
- 19 - 24 kształcenie w szkołach wyższych.

Wiek rozrodowy kobiet

Wiek, w którym kobieta zdolna jest (biologicznie) do urodzenia dziecka. W statystyce jako wiek rozrodowy przyjmuje się wiek 15 - 49 lat (dla umiarkowanej strefy klimatycznej, w jakiej znajduje się Polska).

Gęstość zaludnienia na 1 km²

Miara zagęszczenia ludności na określonym terytorium w danym momencie czasu - wyrażana najczęściej w osobach na 1 km² (również w osobach na 1ha - przy bardzo dużym zaludnieniu np. w aglomeracjach).

Ludność miejska

Liczba osób (ogółem lub według określonych cech) zamieszkująca w danym momencie czasu w miejscowościach posiadających urzędowe prawa miejskie (status miasta).

Współczynnik urbanizacji

Udział liczby ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności.

Ludność wiejska

Liczba osób zamieszkująca w danym momencie czasu w miejscowościach nieposiadających urzędowych praw miejskich - czyli nieposiadających statusu miasta.

Ludność według płci

Podział ludności na mężczyzn i kobiety.

Współczynnik feminizacji określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn.

Mediana (wiek środkowy ludności) – wskazuje, w jakim wieku jest statystyczny człowiek zamieszkujący określone terytorium i oznacza, że połowa populacji jeszcze nie osiągnęła tego wieku, a druga połowa wiek ten przekroczyła. Wiek środkowy liczony jest dla mężczyzn i kobiet w podziale na miasta i wieś.

Współczynnik obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym jest to stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (tj. w wieku przedprodukcyjnym i w wieku poprodukcyjnym) do liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Ruch naturalny ludności

Dane o **ruchu naturalnym ludności** opracowano w podziale terytorialnym:

- **małżeństwa** – według miejsca zameldowania na pobyt stały męża przed ślubem (w przypadku, gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą, przyjmuje się miejsce zameldowania żony przed ślubem);
- **separacje** – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo o separację (w przypadku, gdy osoba wnosząca powództwo mieszka za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka; w przypadku zgodnego wniosku stron przyjmuje się miejsce zamieszkania męża);
- **rozwoły** – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo o rozwód (w przypadku, gdy osoba wnosząca powództwo mieszka za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka);
- **urodzenia** – według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka;
- **zgony** – według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.

Małżeństwo (związek małżeński) - związek między dwiema osobami płci odmiennej pociągający za sobą wzajemne prawa i obowiązki, ustalone w przepisach prawnych i zwyczajowych.

Dane o małżeństwach uwzględniają związki małżeńskie zawarte w formie przewidzianej prawem w urzędach stanu cywilnego. Na mocy ustawy z dnia 24 VII 1998 r. (Dz. U. Nr 117, poz. 757) w urzędach stanu cywilnego rejestrowane są także małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu Kościoła lub Związku Wyznaniowego zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte w tej formie podlega prawu polskiemu i pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne, jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Małżeństwa wyznaniowe mogą być zawierane jedynie w dziesięciu Kościołach i Związku Wyznaniowym: Kościół Katolicki, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Ewangelicko-Reformowany, Kościół Ewangelicko-Methodystyczny, Kościół Chrześcijan Baptystów, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego, Kościół Polskokatolicki, Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich, Kościół Starokatolicki Mariawitów, Kościół Zielonoświątkowy.

Nowożeńcy - osoby zawierające związek małżeński.

Sezonowość są to zmiany w natężeniu określonych faktów ruchu naturalnego (np. urodzeń, zgonów, małżeństw) w ciągu roku kalendarzowego obserwowane cyklicznie (wahania sezonowe).

Miarą wahań sezonowych są wskaźniki sezonowości informujące, o ile procent liczby np. małżeństw w poszczególnych miesiącach są wyższe względnie niższe od przeciętnej miesięcznej liczby małżeństw w badanym roku.

Separacja - ustanie związku małżeńskiego orzeczone przez sąd w formie przypisanej prawem. Orzeczenie separacji pociąga za sobą skutki takie jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód jednak bez prawa separowanych do zawarcia ponownego małżeństwa. Na zgodny wniosek separowanych małżonków sąd może orzec zniesienie separacji; z chwilą zniesienia separacji ustają jej skutki.

Separacje zostały wprowadzone w Polsce w grudniu 1999 r. ustawą z dnia 21 V 1999 r. o zmianie ustaw *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, *Kodeks cywilny*, *Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 52, poz. 532).

Rozwód - rozwiązanie związku małżeńskiego przez odpowiedni sąd w formie przypisanej prawem.

Rozwiedzeni - osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane przez rozwód. Od tego momentu męzczyznę rozwiedzonego określa się mianem rozwodnika, kobietę - rozwódką.

Rozwody zostały wprowadzone na terenie całego kraju w dniu 1 I 1946 r. dekretem z dnia 25 IX 1945 r. *Prawo małżeńskie* (Dz. U. Nr 48, poz. 270). Przepisy prawa rodzinnego były zmieniane: ustawą z dnia 27 VI 1950 r. *Kodeks rodzinny* (Dz. U. Nr 34, poz. 308) i ustawą z dnia 25 II 1964 r. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (Dz. U. Nr 9, poz. 59), ze zmianą z dnia 19 II 1975 r. (Dz. U. Nr 45, poz. 234).

Urodzenia zarejestrowane w danym roku, w tym urodzenia, jakie miały miejsce w latach wcześniejszych (po 20 V 2002 r., tj. po przeprowadzeniu NSP 2002), ale zarejestrowane w roku sprawozdawczym. Podziału na **urodzenia małżeńskie i pozamałżeńskie** dokonuje urząd stanu cywilnego zgodnie ze stanem faktycznym ustalonym na podstawie przepisu art. 62 § 1 *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* (ustawa z dnia 25 II 1964 r., Dz. U. Nr 9, poz. 59).

W przypadku **porodów wielorakich** (np. bliźniaczych, trojaczych) w statystyce uważa się każdego noworodka za odrębne urodzenie.

Kolejność urodzenia dziecka określa, którym z kolei dzieckiem urodzonym przez matkę jest noworodek zarejestrowany w danym roku, przy uwzględnieniu wszystkich poprzednich urodzeń noworodków żywych i martwych.

Przez **niemowlęta** rozumie się dzieci w wieku poniżej 1 roku.

Płodność kobiet mierzy się współczynnikiem obliczonym jako iloraz liczby urodzeń żywych i liczby kobiet w wieku rozrodczym (15 - 49 lat). Oprócz ogólnych współczynników płodności podaje się również współczynniki grupowe (cząstkowe), obliczone jako ilorazy liczby urodzeń żywych z kobiet w danej grupie wieku i liczby kobiet w tej samej grupie wieku. Urodzenia z matek w wieku poniżej 15 lat zalicza się do grupy 15 - 19 lat; urodzenia z matek w wieku 50 lat i więcej zalicza się do grupy 45 - 49 lat.

Współczynniki reprodukcji ludności:

- **współczynnik dzietności** oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15 - 49 lat), przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie;
- **współczynnik reprodukcji brutto** przedstawia liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę, przy założeniu, że kobieta w wieku rozrodczym będzie rodzić z częstotliwością, jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik reprodukcji (niezmiennie współczynniki płodności).
- **współczynnik dynamiki demograficznej** jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Zgonem jest trwałe, czyli nieodwracalne ustanie czynności narządów niezbędnych dla życia, konsekwencją czego jest ustanie czynności całego ustroju.

Za **zgon niemowlęcia** uważa się zgon dziecka w wieku poniżej 1 roku, za **zgon noworodka** – zgon dziecka w wieku poniżej 4 tygodni (poniżej 28 dni), przez 0 dni określa się wiek żywo urodzonego noworodka, który nie przeżył 24 godzin.

Przy opracowywaniu danych o **zgonach według przyczyn** przyjmuje się wyjściową przyczynę zgonu. Za przyczynę wyjściową uważa się chorobę stanowiącą początek procesu chorobowego, albo uraz czy zatrucie, w wyniku którego nastąpił zgon. Dane dotyczące zgonów według przyczyn podano zgodnie z „Międzynarodową klasyfikacją chorób, urazów i przyczyn zgonów” obowiązującą od 1 I 1997 r. (X Rewizja).

Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

* * *

Informacje o urodzeniach i zgonach (w tym zgonach niemowląt) prezentowane są według kryteriów definicji urodzenia i zgonu noworodka rekomendowanej przez Światową Organizację Zdrowia.

* * *

Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego ludności w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności zameldowanej na pobyt stały (według stanu w dniu 30 VI).

Migracje ludności

Migracje wewnętrzne ludności są to zmiany miejsca zamieszkania w kraju:

- na pobyt stały – opracowane na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób na pobyt stały,
- na pobyt czasowy – opracowane na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób na pobyt czasowy ponad 3 miesiące (do roku 2005 ponad 2 miesiące).

Informacje te nie uwzględniają zmian adresu w obrębie tej samej gminy, z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na tereny miejskie i wiejskie.

W ramach migracji wewnętrznych ludności rozróżnia się *ruch międzywojewódzki*, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innych oraz *ruch wewnątrzwojewódzki*, tj. zmiany miejsca zamieszkania osób w granicach tego samego województwa

Migracje zagraniczne ludności są to wyjazdy poza granicę kraju zamieszkania. Dane o migracjach zagranicznych na pobyt stały opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób na pobyt stały (*imigracja*) oraz o wymeldowaniach osób wyjeżdżających z Polski za granicę na stałe (*emigracja*).

Przez użyte w tablicach określenie „*napływ*” rozumie się nowe zameldowania na pobyt stały, przez „*odpływ*” – wymeldowania z pobytu stałego.

Dane w V tabeli przeglądowej stanowią wyniki cyklicznie przeprowadzanych przez GUS badań dotyczących stanu i struktury **ludności zameldowanej na pobyt czasowy ponad 3 miesiące** na terenie kraju oraz **ludności czasowo nieobecnej przez okres ponad 3 miesiące** w związku z wyjazdem za granicę. Dane odzwierciedlają stan w dniu przeprowadzenia badania, tj. w dniu 31 XII każdego roku.

Wyniki tych badań dostarczają informacji o wewnętrznych migracjach krótkookresowych i stanowią podstawę szacunków liczby i struktury ludności faktycznie zamieszkałej w poszczególnych gminach kraju.

* * *

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

MIĘDZYNARODOWA STATYSTYCZNA KLASYFIKACJA CHORÓB I PROBLEMÓW ZDROWOTNYCH (X Rewizja)

<i>skrót</i>	<i>pełna nazwa</i>
Choroby zakaźne i pasożytnicze	Niektóre choroby zakaźne i pasożytnicze
Choroby krwi i narządów krwiotwórczych	Choroby krwi i narządów krwiotwórczych oraz niektóre choroby przebiegające z udziałem mechanizmów autoimmunologicznych
Wady rozwojowe wrodzone	Wady rozwojowe wrodzone, zniekształcenia i aberracje chromosomowe
Objawy i stany niedokładnie określone	Objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych i laboratoryjnych, gdzie indziej niesklasyfikowane
Zewnętrzne przyczyny zgonu	Zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska	(–)	– zjawisko nie wystąpiło
Zero:	(0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5
	(0,0)	– Zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05
Kropka	(.)	– zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych
Znak	x	– wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
Znak	Δ	– nazwa została skrócona w stosunku do obowiązującej klasyfikacji
„W tym”		– oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy